

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
(ATAUM)

Avrupa Birliği Müktesebatına
Türk Bakanlıklarının Uyum Çalışmaları Çerçevesinde
“Sanayi Bakanlığı Müktesebat Uyum Çalışmaları”
Paneli

26 Kasım 2002

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
(ATAUM)

**Avrupa Birliği Müktesebatına
Türk Bakanlıklarının
Uyum Çalışmaları Çerçevesinde
“Sanayi Bakanlığı Müktesebat
Uyum Çalışmaları”
Paneli**

Yayına Hazırlayan:
Dr. Kaya UYSAL

26 Kasım 2002

**Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
Yayınları**

ISBN: 975-482-609-9

Editör

Yrd. Doç. Dr. Nail ALKAN

Editör Yardımcısı

Doç. Dr. Çağrı ERHAN

Genel Yayın Koordinatörü

Uzm. Elçin ÇİĞNER CENGİZ

İÇİNDEKİLER

Açılış Konuşmaları

- *Yrd. Doç. Dr. Nail ALKAN*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Öğretim Üyesi, ATAUM Müdürü 1
- *Dietrich LERCHE*, Friedrich Naumann Vakfı Başkanı 5

Panel Konuşmaları

- *Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim üyesi, Panel Başkanı..... 7
- *Neşe KILIÇ*, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürü, Panelist 9
- *Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*, Panel Başkanı..... 25
- *Prof. Dr. Orhan MORGİL*, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, Panelist..... 27
- *Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*, Panel Başkanı..... 35
- *Prof. Dr. Orhan MORGİL*, Panelist..... 35
- *Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*, Panel Başkanı..... 36
- *Zülfikar DOĞAN*, Gazeteci, Panelist..... 37

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Yrd. Doç. Dr. M.Nail ALKAN*

Değerli Misafirler, Sevgili ATAUM Kursiyerleri,

Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Friedrich Naumann Vakfı tarafından ortaklaşa düzenlenen bu Panele hoş geldiniz.

Bizim çalışmalarımızı takip eden arkadaşlar bilir. Bu Pannelle, Friedrich Naumann Vakfı ile ortaklaşa yapmakta olduğumuz panellerin dördüncüsünü gerçekleştirmekteyiz. Bundan önce, sırasıyla, Mart ayında Adalet Bakanlığı, Nisan ayında Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ve en son olarak Mayıs ayında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Panellerini gerçekleştirmiştik.

Bugün, bu Panelde de Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Avrupa Birliği Müktesebatına uyum çalışmaları anlatılacaktır.

Amacımız, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine adaylık hakkını aldığı, 1999 yılındaki Helsinki Zirvesi sonrasında, Bakanlıklarımızın Birlik müktesebatına uyum çalışmaları hakkında bilgi sunmaktır. Bakanlıklarımız hangi çalışmaları yapıyor? Çalışmalardaki olumlu ve olumsuz yönler neler? Daha hangi çalışmalar yapılacak? Türkiye, Kopenhag Kriterleri ve Ulusal Programın doğrultusunda ne gibi çalışmalar yapıyor? gibi sorulara, bu Paneller vasıtasıyla cevap verme ve gerek sizleri, gerekse en geniş anlamda toplumumuzu bilgilendirme gayretindeyiz.

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Öğretim Üyesi, ATAUM Müdürü

Tabii bu Panelleri düzenlerken, özellikle ilgili Bakanlıktan katılımın sağlanmasına ve Bakanlıkta konuyla ilgili çalışmaları yürüten bir yetkilinin Panele katılarak ilk ve en yetkili ağızdan bilgi aktarmasına önem veriyoruz.

Bu bağlamda, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürü Neşe Kılıç'a teşekkür etmek istiyorum. Kendileri, ricamızı kırmayarak ortaklaşa düzenlenen bu Panele katılmayı kabul ettiler.

Biliyorsunuz, 2002 yılı Türkiye için çok önemli bir yıl. Türkiye'de önce İlerleme Raporu tartışıldı. Bu Rapordan çok memnun kalmadık. Şimdi Türkiye olarak Kopenhag Zirvesi'ne yoğunlaştık. Bu Zirvede Türkiye olarak Komisyon ile müzakerelerin başlama tarihinin verilmesi beklentisi içindeyiz.

Belki, kendimizi şuna da hazırlamak durumundayız. Tarih verirlerse ne olacak? Tarih vermezlerse ne olacak? Her şey bitecek mi? Yine bir Lüksemburg Sendromu mu yaşayacağız?

Bu gibi sorulara kendimizi hazırlamamız gerekir diye düşünüyorum. Çünkü, bir taraftan Türkiye olarak siyasetçimizle, bürokratımızla bastırıyoruz. Herkes, Brüksel'de ve Strasbourg'ta bu konuda bir takım çalışmalar sürdürüyor. Diğer yandan bakılacak olursa, Avrupa Birliği'ne üye değişik ülkelerin Cumhurbaşkanları, Başbakanları, Dışişleri Bakanları Türkiye'ye tarih verilmeyeceğini ifade ediyorlar. Kopenhag Zirvesi'ne de 1 ay gibi çok kısa bir süre kaldı. Şahsen ben bu Zirve'den, Türkiye için bir müzakere tarihi verilmesini beklemiyorum. Nasıl bir sonuç çıkacağını hep birlikte göreceğiz. Ama kendimizi hazırlamamız lazım. Tarih çıksa da çıkmasa da kendimizi hazırlamalıyız.

Bu Panele katılan Panel Başkanımız Sayın Prof. Dr. Ahmet Gökdere'ye, Panelistlerimiz Sayın Prof Dr. Orhan Morgil'e, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürü Sayın Neşe Kılıç'a ve Gazeteci Sayın Zülfikar Doğan'a buradan teşekkür etmek istiyorum. Panelimize katılmaları için kendilerine ilettiğimiz ricamızı kırmayarak geldiler.

Panellerimizin bir ürünü daha var. Kısaca ondan da bahsetmek istiyorum. Panellerde yapılan sunuşlar kitapçık olarak basılıyor. Adalet

Bakanlığımız ile yapılan Paneli böyle bir kitapçık halinde bastık ve bunu diğer kitapçıklar takip edecek. Bizler bu kitapçıkları olanaklar el verdiği ölçüde herkese dağıtmak istiyoruz. Bu Paneller serisi, bu yıl Aralık ayında ve 2003 yılı içinde de devam edecek. Çünkü, Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri yoğun bir biçimde geliyor ve ilerliyor. Bu Panellerin bir amacı da Panelistler ile siz kursiyerlerimiz arasında tartışma ve görüş alış verişi ortamı yaratmak. Davet ettiğimiz Panelistlerimiz çalışma konularına hakim kişiler. Tartışmanızı arzu etmekteyiz.

Dietrich LERCHE*

Distinguished Guests, Ladies and Gentlemen,

It gives me a great pleasure to welcome you on behalf of the Friedrich Naumann Foundation. This is in fact already the Fourth Panel Discussion under joint cooperation between the Ankara University European Union Research Centre and the Friedrich Naumann Foundation. It has already become tradition.

Tradition of a dialogue, an exchange and meetings of minds which the Friedrich Naumann Foundation would like to continue and to foster even or despite the difficulties and the troubled times which Turkey and also the political foundations like the Friedrich Naumann Foundation in Turkey faces today.

Some of you may know the Friedrich Naumann Foundation is the German political foundation committed to liberal thinking, policies and to promote democratization, a market economy, civil societies, human rights and the state-based on law.

This, the FNF has done in over 50 countries for over 50 years now and İnşallah we will also continue to do so in Turkey for the next 50 years.

In fact, FNF started in Turkey in the early nineties. The initial phase focusing more on technical development work. But by now, this scope and the level of programmes and partnerships broadly extended and include among others the social association for liberal thinking in Ankara. It is a liberal think-tank. Now it is also in İstanbul. Our partners in İstanbul are the Arı Group, TESEV and the İstanbul Policy Centre and of course in Ankara, our main partner will continue to be ATAUM.

* Friedrich Naumann Vakfı Başkanı

This year crucial one for the Naumann Foundation. Just recently, we have moved our office from Ankara to İstanbul which many ways means in fresh start and a new beginning with new partners. But do not be afraid. We still very much on our old partners and friends in Ankara like ATAUM.

It is also planned to move the regional which means the Mediterranean Country Office from Cairo to İstanbul which reflects the increased role also the Naumann Foundation attaches Turkey as a bridge between Christianity and Islam. Between orient and occident and also gives this new status to the cosmopolitan of İstanbul.

I think also for Turkey, this year continous to be a crucial year and time with a new government and Copenhagen only two weeks away. I think the more important it is to discuss in this round, in this group, in this Panel what are the implications and prepare for possible session to the European Union and this point let me also thank to the Director of ATAUM Assist. Prof. Dr. Nail Alkan to make these events possible.

I wish you a stimulating discussion. As I said meeting of minds not to get only information but background on the European Union issues.

Thank you for attention and a good Panel.

PANEL KONUŞMALARI

Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*

Sayın Öğretim Üyeleri, Sayın ATAUM kursiyerleri, Dördüncü Panele hoş geldiniz.

Sayın Müdür Nail Alkan “the Day After” demişti. Biz, “the Days Before”dayız. Yalnız 15 gün var. Ancak biliyorsunuz, Türkiye 1999 yılında Helsinki Zirvesi’nde kendisine verilen adaylıktan bu yana Mevzuat Uyumu ve diğer kriterler açısından yoğun bir çalışma içinde. Bunun örneğini de 3 Ağustos’ta gördük. Hatta, yeni idare biliyorsunuz, 6 yasada 36 maddeyi değiştirmek üzere son bir girişimde de bulunacak. Böylesine yoğun bir çalışma söz konusu.

Ne demişler, “Hiç girmeyecek gibi çalış, yarın girecek gibi hazır ol.” Belki bu özdeyişin orijinali böyle değildi ama, Avrupa Birliği konusundaki yaklaşımımızı ben bu şekilde görüyorum.

Efendim, bunca çabadan sonra Kopenhag’da, yani “the Day After”da bu çabaları “too little, too late” bulmayacaklarını ümit ederek, değerli Panelist arkadaşlarıma yöneliyorum.

Efendim ilk konuşmacı olarak, Sayın Genel Müdürümüz Neşe Kılıç genel açıklama yapacaklar. Uzun süredir bu işte uğraşıyorlar. Kendileri de bu kurstan yetişmiş. Belki ödül alamadı ama, çok olağanüstü bir seminer ödevini ben sabaha karşı ikide okuyordum. İnanamadım. Sonradan öğrendim ki, Amerika Birleşik Devletleri’nde para konusunda master yapmış. O bakımdan, inanılmaz bir çalışmaydı. O zaman daha Euro icat edilmemişti. Yanılmıyorsam ECU’da idik.

Buyurun efendim.

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Panel Başkanı

Neşe KILIÇ*

I- AB İLE İLİŞKİLER KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki’de düzenlenen Avrupa Birliği (AB) Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Türkiye’nin AB’ye aday ülke olarak kabulünü takiben Avrupa Birliği tarafından "Katılım Ortaklığı Belgesi", Türkiye tarafından da "Avrupa Birliği Müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı" hazırlanmıştır. Ulusal Program, 19.3.2001 tarih ve 2001/2129 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı olarak kabul edilerek 24 Mart 2001 tarih ve 24352 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca, Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin çalışmalar, Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Program öncelikleri doğrultusunda ve özellikle kısa ve orta vadeli hedefler doğrultusunda yoğun bir şekilde yürütülmektedir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Programın Bakanlığımız görev ve faaliyetleri kapsamında yer alan malların serbest dolaşımı, küçük ve orta boy işletmeler, hizmetlerin serbest dolaşımı, şirketler hukuku, ortak tarım politikası, sanayi politikaları, eğitim-staj, istatistik, çevre, enerji, ortak taşımacılık politikası ile tüketicinin korunması alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

1.1.- AB TEKNİK MEVZUAT UYUMU

Avrupa Topluluğunun temel ilkeleri arasında; tarife ve tarife ile eş etkili vergi ve benzer yükümlülüklerin ve tarife dışı diğer ticari engellerin kaldırılarak, malların üye ülkeler arasında serbest dolaşımının sağlanması

* Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürü, Panelist

ve sınıai malların serbestçe dolaştığı geniş bir iç pazarın tesis edilmesi yer almaktadır.

AT üyesi ülkeler arasındaki mevcut teknik engellerin kaldırılması amacıyla 1961 yılında çalışmalar başlatılmıştır. 1963 yılında üye ülkeler arasında Gümrük Birliği tesis edilmiş, ancak malların serbest dolaşımı tamimiyle gerçekleştirilememiştir.

Klasik Yaklaşım:

1969 yılında ulusal düzenlemeler arasındaki farklılıklar nedeniyle ortaya çıkan ticarete teknik engellerin ortadan kaldırılması amacıyla AB Komisyonu tarafından benimsenen yaklaşıma "Klasik Yaklaşım" adı verilmiştir.

Bu yaklaşım, Avrupa Topluluğunun 1985 tarihli tek pazar programını kabul edinceye kadar uyguladığı politikaları içerir. Klasik yaklaşımın temel ilkesi, mevzuat düzeyindeki teknik kurallarla eş etkiye sahip standartların tümünün uyumlaştırılmasıdır. Bu amaçla Topluluğun ortak mevzuat araçlarının kullanılması tercih edilmiştir. Bu araçlarla gıda maddeleri, kimyasal maddeler, gübreler, eczacılık ürünleri, motorlu araçlar, tehlikeli maddeler, tekstil ürünleri gibi sektörlerde üye ülkeler arasında teknik mevzuatta ve uygulamalarda uyumlaştırılmaya gidilmeye çalışılmıştır.

Bu yaklaşım kapsamında, ürünlerin sağlaması gereken teknik özelliklerin en ufak ayrıntılarına kadar belirlenmesi ve her ürün için ayrı bir direktifin bulunması, üye ülkelere uygulaması zorunlu yükler getirmiştir. Örneğin traktörlerle ilgili bir mevzuat hazırlanırken, traktörün arka lambasının yerinin traktörün arka tekerleğinden ne kadar yükseklikte olacağının belirlenmesi 13 yıl almış, keza maden suyunun ilgili direktifindeki tanımı için 11 yıl geçmiştir.

Yeni Yaklaşım:

Bu nedenle Adalet Divanı 20 Şubat 1979 tarihinde "Cassis de Dijon" davası sonucunda Roma Anlaşması'nın 30. Maddesine dayanarak "Bir üye ülkede mevcut teknik kurallara ve standartlara uyum

olarak üretilen ve piyasaya sürülen bütün ürünler ilke olarak diğer üye ülke piyasalarına da her hangi bir kısıtlama ile karşılaşmaksızın sürülebilir” kararını almıştır. Bu karar aslında Birliğin teknik düzenleme ve standartların karşılıklı tanınması ile ilgili Yeni Yaklaşım Politikasının temel argümanlarını oluşturmuştur.

Avrupa Topluluğunda Mayıs 1985 tarihinde kabul edilen Yeni Yaklaşım Politikası, ürünleri tek tek ele almayıp, kullanım amaçlarını (örn. elektrikli aletler, makineler gibi) temel olarak ürün gruplarını oluşturmayı ve bir ürün grubunda bulunması gereken temel emniyet gereklerini belirleyerek, üye ülkelerin teknik mevzuatını uyumlaştırmayı hedeflemiştir. Temel emniyet gerekleri, her hangi bir ürünün insan sağlığı, can ve mal güvenliği, hayvan veya bitki yaşam ve sağlığı, çevre ve tüketicinin korunması açısından sahip olması gereken asgari güvenlik koşulları olarak tanımlanmaktadır. Onaylanmış kuruluşların atanması ve ürünlerin onaylanmış kuruluşlarca direktiflerde belirtilen modüller bazında uygunluk değerlendirmesine tabi tutularak ürünlere “CE” işaretlemesi yapılması yeni yaklaşım direktiflerinin temel karakteristikleridir.

Türkiye’de AB Teknik Mevzuat Uyumı:

Avrupa Birliği ve Türkiye arasında Gümrük Birliğini tesis eden 6.3.1995 tarih ve 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının (OKK) 8. Maddesi kapsamında, AB’nin ticarete teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin mevzuatının 5 yıl içinde (1.1.1996-31.12.2000) ülkemiz iç yasal düzenlemelerine dahil edilmesi öngörülmüştür.

Ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki topluluk araçları ve uyumda esas alınacak kriterler 21.5.1997 tarih ve 2/97 sayılı OKK ve ekinde yer alan liste ile belirlenmiştir. Daha sonra söz konusu karar ekindeki Topluluk teknik araçlarını uyumlaştıracak olan kamu kuruluşları, **15.1.1997** tarihli ve **97/9196 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile tespit edilmiştir. Bu kapsamda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, söz konusu teknik mevzuat uyumu konusunda önemli sorumluluklar üstlenmiştir.

10-11 Aralık 1999 tarihlerindeki Helsinki Zirvesi sonrası Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Program teknik mevzuat uyumu çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmış ve bu çerçevede ilgili kuruluşlarca ve

Bakanlığımızca uyumlaştırılacak olan teknik mevzuat listesi genişlemiştir.

Uyumlaştırma süreci devam eden AB teknik mevzuatının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli hukuki altyapının oluşturulmasını teminen 4703 Sayılı Ürönlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun kısa adıyla Çerçeve Kanun 11 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile ürünlerin piyasaya arz koşulları, üretici ve dağıtıcıların yükümlölükleri, piyasa gözetimi ve denetimi, güvenli olmayan ürünlerin piyasaya arzının yasaklanması, toplatılması ve bertarafı, uygunluk değeriendirme faaliyetlerinde bulunacak uygunluk değeriendirme kuruluşlarının çalışma usul ve esasları, cezai müeyyideler, AB Komisyonuna ve AB üyesi ölkelere yapılacak bildirimler gibi hususlar düzenlenmiştir. Daha sonra bu Çerçeve Kanunun uygulama usul ve esaslarını belirleyen dört adet yönetmelik yayımlanmıştır:

- 1- <http://www.dtm.gov.tr/dts/ABTeknik/piyasaynetmelik.htm>
“Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik”
(17.1.2002 tarih ve 24643 sayılı R.G.)
- 2- "Uygunluk Değeriendirme Kuruluşları İle Onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik" (17.1.2002 tarih ve 24643 sayılı R.G.)
- 3- "CE Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik" (17.1.2002 tarih ve 24643 sayılı R.G.)
- 4- Teknik Mevzuatın ve Standartların Türkiye İle Avrupa Birliğı Arasında Bildirimine Dair Yönetmelik. (3.4.2002 tarih ve 24715 sayılı R.G.)

4703 sayılı Çerçeve Kanun ve bu Kanuna dayanarak yayımlanan yönetmelikler, AB mevzuat uyumu kapsamındaki sınai ürönlere ilişkin temel kuralları düzenlemektedir. Ancak üretici tarafından uyulması gereken temel gerekler ve ürünün piyasaya arzına dair hususların ayrıntıları, yetkili kuruluşlarca yayımlanan teknik mevzuat ile düzenlenmektedir.

Gümrük Birliğı ve Ulusal Program kapsamında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 70 tanesi motorlu araçlar, 23 tanesi tarım ve ormancılıkta kullanılan tekerlekli traktörler, 25 tanesi legal meteoroloji ve hazır

ambalajlama, 6 tanesi elektriksel risk ve elektrikli ekipman, 2 tanesi enerjinin rasyonel kullanımı ve korunması, 2 tanesi araç ve makinelerden yayılan gürültü, 1 tanesi kimyasallar, 1 tanesi ulaştırma, 1 tanesi hava kalitesi, 17 tanesi de diğer ürün grupları başlığı altındaki kaldırma ve mekanik taşıma araçları, gaz yakan aletler, basınçlı kaplar, makineler, sivil kullanım için patlayıcılar, tekstil ürünleri, ayakkabılar ve kristal camlar kapsamında olmak üzere **toplam 160 adet AB teknik mevzuatını** uyumlaştırmaktan sorumludur. Bunlardan **12 tanesi Yeni Yaklaşım Direktifidir**.

Bakanlığımız tarafından **bugüne kadar 10 adedi Yeni Yaklaşım Direktifi olmak üzere toplam 136 direktif**, yani Bakanlığın sorumluluk alanında bulunan direktiflerden yüzde seksen beşi **Türk mevzuatına kazandırılmıştır**. Geriye kalan mevzuatın ise 2002 yılı sonuna kadar yayınlanması hedeflenmiştir.

Geldiğimiz nokta itibariyle bakıldığında, teknik mevzuat uyumunda en geniş sorumluluk alanına sahip Bakanlık olarak, kaydettiğimiz ilerleme AB uyum çalışmaları açısından önemlidir. Ancak AB mevzuatını uyumlaştırmak yeterli değildir. Ürünlerin bu mevzuata uygun üretildiğinin belgelendirilmesi, bu işi yapacak kamu veya özel sektör kuruluşlarının (uygunluk değerlendirme kuruluşları) bulunması ve bu görevi yürütecek yeterliliklerinin olması gerekmektedir. Bağımsız ve tarafsız olarak faaliyet gösterecek olan bu Kuruluşlardan bir kısmının Bakanlıkça Onaylanmış Kuruluş (Notified Body) olarak görevlendirilecek ve AB Komisyonuna bildirilecektir. Bildirilen Onaylanmış Kuruluşlar AB Resmi Gazetesinde yayınlanacaktır.

AB teknik mevzuat uyumu kapsamında yer alan uygunluk değerlendirmesi konusunda Bakanlığımız kendi sorumluluk alanına giren konularda faaliyet gösteren uygunluk değerlendirme kuruluşlarının envanterini çıkarmış ve bu alanda görevlendireceği onaylanmış kuruluşlara ilişkin kriterlerin belirlenmesi çalışmalarını sürdürmektedir. Uygunluk değerlendirme kuruluşlarının yeterliliğinin değerlendirilmesi için sürdürdüğümüz çalışmalar ve elde edeceğimiz sonuçlar, diğer yetkili kurum ve kuruluşlara da öncülük edecek olması bakımından önemlidir.

Teknik mevzuat alanında sanayiye hizmet verecek Türkiye'deki laboratuvar altyapısının güçlendirilmesine yönelik olarak, Bakanlığımızca Türkiye-AB 2002 yılı Mali İşbirliği Programı kapsamında otomotiv,

basınçlı kaplar, makine, elektrikli ekipmanlar sektörlerinde projeler sunulmuştur.

Şu halde AB mevzuatına uygun teknik mevzuat hazırlandıktan sonra, bu mevzuatın gereklerine uygun olarak üretilen sanayi ürünleri uygunluk değerlendirme kuruluşlarınca belgelendirecektir. Ancak bu da yeterli değildir. Üçüncü aşamada, tüketiciye güvenli ürün sunulabilmesi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sorumluluğundaki teknik mevzuatın kapsamına giren sanayi ürünlerinin AB normlarına göre piyasa gözetimi ve denetiminin yapılması da gerekmektedir. Böylece Bakanlık piyasadaki ürünlerin güvenli olmasını yapacağı denetimlerle kontrol edecek ve güvensiz ürünlerin piyasaya arzına engel olacaktır.

Bakanlığımızın bu mevzuattan sorumlu ilgili birimleri; AB Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Sanayi Genel Müdürlüğü, Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü ve Hukuk Müşavirliği temsilcilerinin yer aldığı bir Komisyon oluşturduk ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esasları Belirleyen bir Yönetmelik Taslağı hazırladık ve bu taslağı ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın görüşüne sunduk. Yönetmelik olarak yakında Resmi Gazetede yayınlanacaktır.

Bu çerçevede, piyasa gözetimi faaliyetlerinin, mevzuatı uyumlaştırmaktan sorumlu olan ilgili Genel Müdürlüklerimizce, il müdürlüklerimizin de desteği ile gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca, 2002 yılı Türkiye-AB İdari İşbirliği Fonundan onaylanan proje kapsamında 2 AB uzmanının iki ay süreyle Bakanlığımıza gelerek, AB teknik mevzuat uyumu kapsamında Bakanlığımızın yeniden yapılanması ve piyasa gözetimi konularında çalışma yapması öngörülmektedir.

1.2- TÜKETİCİNİN KORUNMASI

AB mevzuatına ve ülkemizde meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmelere uygun olarak hazırlanan, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, geçen dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna kadar inmiş, ancak Meclisin aldığı erken seçim kararı nedeniyle henüz yasalaştırılamamıştır.

Tüketicinin ekonomik çıkarlarının ve sağlık ve güvenliğinin korunmasına ilişkin 13 adet AB Direktifi Bakanlığımız sorumluluğu altında olup, uyumlaştırılması gerekmektedir.

Bu alanda değiştirilecek olan Tüketicinin Korunması Kanunu ve yukarıda bahsedilen Çerçeve Yasanın esasları doğrultusunda ikincil mevzuatın Avrupa Birliği mevzuatına uygun hale getirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının yasalaşmasının ardından söz konusu ikincil mevzuat da yayınlanacaktır.

1.3- TARIM

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü ve Bakanlık ilgili kuruluşu Türkiye Şeker Fabrikaları A. Ş. Genel Müdürlüğü "Tarım ve Balıkçılık" Alt Komitesi¹ bünyesinde oluşturulan "İdari Yapılarının İzlenmesi ve Oluşturulması Gereken Başlıca Sistemler ile Kırsal Kalkınma Çalışma Grubu" ile "Ortak Piyasa Düzenlerine Uyum" adlı çalışma gruplarında yer almaktadır.

Şeker sektöründeki AB mevzuat uyumu çalışmaları, temel kota tespiti, şeker fiyatlandırması, vergilendirmesi, depolanması, ihracat vergileri ve sübvansiyonlar, ortak piyasa düzenlemesi gibi konuları içermektedir.

19 Nisan 2001'de yeni bir Şeker Yasası kabul edilmiştir. Bu yasa piyasayı rekabete açmakta, devlet müdahalesini azaltmakta ve şeker üretiminde istikrar ile kendine yeterliliği sürdürmeyi amaçlamaktadır. Şeker şirketinin özelleştirilmesi konusunda, şirketin bu yıl içinde Özelleştirme Kuruluna devredilmesi beklenmektedir. Bakanlar Kurulu'nun Haziran 2001'de kabul ettiği bir kararname ile, bir Şeker Kurulu oluşturulmuştur. Ayrıca Şeker Yasası gereğince 14 Şubat 2002 tarihli Şeker Kurulu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 1 Nisan 2002 tarihli Şeker Kotalarının Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik, 28 Haziran 2002 tarihli Hammaddeler ve Şeker Fiyatları Yönetmeliği ile 4

¹ Alt Komiteler 39. Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında oluşturulmuştur. 8 Alt Komiteden 6'sının çalışmalarına Sanayi ve Ticaret Bakanlığı katılmaktadır. Ulusal Program ve Katılım Ortaklığı Belgesine göre yürütülen çalışmalar AB Komisyonu ile bu Alt Komitelerde değerlendirilmektedir.

Temmuz 2002 tarihli Şeker Kurumu Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünün sorumluluğundaki Zeytinyağı, kuru incir, yağlı tohumlar ve ipekböceği mevzuatlarının tamamı ile kuru üzüme ait 34 mevzuattan 19 adedinin çevirileri tamamlanmıştır. Pamuk, fındık ve üretici örgütleri grubuna giren mevzuatın ise çeviri çalışmaları devam etmektedir. Bu kapsamda, zeytinyağı ile ilgili olarak ithalat ve ihracat vergileri, piyasa örgütlenmesi, üretim yardımları gibi konularda mevzuat uyum çalışmaları yapılmaktadır. Kuru incir, fındık, kuru üzümle ilgili olarak stokların elden çıkarılması, lisans başvurusu, ihracat iadeleri, ortak piyasa örgütlenmeleri, stoklama yardımı, alım fiyatı belirlenmesi, iç piyasada bilgilendirme, promosyon gibi konularda mevzuat uyum çalışmaları yapılmaktadır.

2000 yılında kabul edilen Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ve Tarım Satış Kooperatifleri Yasası 2001’de yürürlüğe girmiş olup, 4 yıllık bir süreç sonunda tarım satış kooperatifleri birliklerinin özerkleşmesi hedeflenmiştir.

1.4- SANAYİ POLİTİKALARI

1) Avrupa Birliğinde sanayi politikaları "**açık piyasa koşullarında sanayinin rekabet edebilirliğini sağlamak için uygun koşulları yaratmak**" temeline dayanmaktadır . Bu itibarla AB sanayi politikaları alanındaki mevzuat son derece sınırlıdır.

AB Sanayi Politikalarına Uyum: "Sanayi, Ticaret ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi" nin 7 Aralık 2000 ve 16 Mayıs 2001 tarihlerinde yapılan Alt Komite toplantılarında AB Komisyonu temsilcilerinin, Türkiye’den, sanayi politikalarının, AB politikalarına ne kadar yaklaştığını değerlendirmek için AB ile yürütülecek müzakerelerde kullanılacak temel doküman olan ve diğer aday ülkelerden de istenilen "**Sanayi Stratejisi**" metni hazırlaması talebi doğrultusunda "Türkiye’de Sanayinin Geliştirilmesi Stratejisi" ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkılarıyla DPT koordinasyonunda 8. Beş Yıllık Kalkınma Planına dayanılarak hazırlanmıştır. Strateji Brüksel’de yapılan en son Sanayi,

Ticaret ve AKÇT Ürünleri Alt Komite toplantısında görüşülmüş olup çalışmaları sürdürülmektedir.

AB sanayi politikaları mevzuatında toplam 15 düzenleme yer almakta olup² bunlardan sanayinin rekabet edebilirliği açısından sadece, işletmelerin karşılaştığı gereksiz yasal ve idari engelleri kaldırarak kamunun sanayideki rolünün modernize edilmesi, ve fiziki olmayan rekabet faktörlerinin geliştirilmesi, sınıai işbirliğinin geliştirilmesi gibi hususları içeren **96/413/EC Sayılı 1 No'lu Konsey Kararı** önem taşımaktadır. Bu kararla ilgili çalışmalar halen yürütülmektedir.

1.5-KOBİ POLİTİKASI

Avrupa Birliği Mart 2000 tarihli Lizbon Zirvesinde gelecek bakımından çok büyük öneme sahip "2010 yılına kadar dünyanın rekabet gücü en yüksek ve bilgiye dayalı ekonomisi olma hedefini" ortaya koymuştur.

Bu hedefe ulaşılmasında da AB İşletmeler Politikasının temelini oluşturan, küçük ve orta ölçekli işletmelerin güçlendirilmesi ve girişimciliğin desteklenmesi büyük öneme sahiptir.

2010 yılı hedefine ulaşılması amacıyla Avrupa Birliği tarafından;

- **BEST-** İş Ortamının basitleştirilmesi ve desteklenmesi Programı (Bu program kapsamı genişletilerek Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı olarak kabul edilmiştir)

- 19-20 Haziran 2000 tarihli Feira Avrupa Konseyi Zirvesi'nde kabul edilen Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı,

- 20 Aralık 2000 tarihli Konsey Kararı ile kabul edilen ve 2001-2005 Yıllarını kapsayan İşletmeler İçin Çok Yıllı Program (MAP)

çalışmaları yürütülmektedir.

Avrupa Birliği'nce kabul edilen görüş ve programlar AB müktesebatının bir parçası olarak kabul edilmekte ve AB hedeflerine tüm üye ve aday ülkelerin aynı kurallar çerçevesinde uyum sağlayabilmesini

² 13 düzenleme AKÇT ürünleri ile ilgilidir.

teminen AB programlarına aday ülkelerin de katılım sağlaması istenmektedir.

Bu çerçevede Türkiye tarafından,

▪ BEST- İş Ortamının Basitleştirilmesi, Girişimciliğin ve Rekabet Edebilirliğin Desteklenmesi çalışmasına katılım sağlanmış,

▪ "Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı" (SME Charter) 23 Nisan 2002 tarihinde kabul edilmiş ve aşağıdaki faaliyet alanlarında çalışma taahhüdünde bulunulmuştur:

1. Girişimcilerin Eğitimi ve Öğretimi
2. Daha Düşük Maliyetli ve Hızlı İş Kurma Süreci Oluşturulması
3. Daha Etkin Yasal Mevzuat ve Düzenlemesi
4. Nitelikli Personel Mevcudiyeti
5. İnternette Erişimin Geliştirilmesi
6. Tek Pazardan Daha Fazla Pay Alınması
7. Vergilendirme ve Mali Konular
8. Küçük İşletmelerin Teknolojik Kapasitelerinin Güçlendirilmesi
9. Başarılı E-Ticaret Modelleri Ve Küçük İşletmelere En Üst Düzeyde Destek Sağlanması
10. Küçük İşletmelerin Ulusal Düzeyde ve AB Düzeyinde Daha Güçlü Ve Etkin Temsil Edilmesi

▪ "Avrupa Birliği Girişimci ve İşletmeler ve Özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Çok Yıllı Programı"na Türkiye'nin katılımına yönelik Mutabakat Zaptı ise 23 Ekim 2002 tarihinde imzalanmıştır.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin küçük ve orta ölçekli işletmelere bakış açılarında birliktelik sağlamak ve bu birlikteliği ülkelerinin KOBİ politikalarına yansıtarak KOBİ'lerin gelişmesi ve desteklenmesi suretiyle AB hedeflerine ulaşılmasını temin etmek amacıyla hazırlanan ve tüm üye ülkelerce de kabul edilmiş olan BEST İş Ortamının Basitleştirilmesi kapsamında CC-BEST Türkiye Raporu Bakanlığımız bağlı kuruluşu

KOSGEB-Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı koordinasyonunda hazırlanmış ve AB Komisyonuna sunulmuştur. Bu rapor diğer aday ülke raporlarıyla birlikte 20.12.2001 yılında yayımlanmıştır.

Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı ile ilgili olarak, Şartın kapsadığı alanlarda Üye Ülkeler ve Komisyon tarafından kaydedilen ilerlemeler hakkında 2003 yılı baharındaki Avrupa Konseyi'ne rapor sunulacaktır. Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı kapsamında yer alan konularda ülkemizdeki gelişmelerin belirtilmesi ve değerlendirilmesine yönelik Türkiye Raporunun hazırlık çalışmaları KOSGEB koordinasyonunda ilgili tüm kurum ve kuruluşların katılımı ile sürdürülmektedir.

Ayrıca, AB İşletmeler politikasına uyumlu bir Türkiye KOBİ Stratejisi oluşturmak amacıyla Avrupa Birliği Genel Sekreterliği koordinasyonunda tüm ilgili kurum ve kuruluşların katılımı ile KOBİ Stratejisi hazırlanması çalışmaları sürdürülmektedir.

1.6-SINAI MÜLKİYET HAKLARI

Sınai mülkiyet hakları konusunda Gümrük Birliği ile ilgili olarak taraflara düşen yükümlülükler, 6 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile tanımlanmıştır.

Türkiye, Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması konusunda, mevzuatını Gümrük Birliği başlangıcından önce Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasına (TRIPS) ve Avrupa Birliği düzenlemelerine uygun hale getirmiştir.

Aşağıdaki çizelgede belirtildiği üzere Türk Patent Enstitüsü Sınai Mülkiyet Hakları alanında 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 8 no.lu ekinde yer alan yükümlülüklerinin tamamına yakınına yerine getirmiş bulunmaktadır.

- Gümrük Birliği Kararı çerçevesindeki yükümlülükler kapsamında Entegre Devre Topografyalarının korunmasına ilişkin yasal düzenleme AB Komisyonunun olumlu görüşlerinin alınmasını müteakip yasalaşma çalışmalarının tamamlanması için halen Başbakanlıkta incelenmektedir.

• Türkiye'nin 07.07.1995 tarih ve 4115 sayılı Kanunla katıldığı Patent İşbirliği Anlaşması'na (PCT) dair yönetmeliğin değiştirilmesine ilişkin yönetmelik 14.03.2002 tarih ve 4297 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak, 29.06.2002 tarih ve 24800 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

15.07.2002 Tarihi İtibariyle Türkiye'nin Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar Karşısındaki Durumu

İSİM	İLK İMZA TARİHİ	1 OCAK 2002 ÜYE SAYISI	TÜRKİYE ÜYE Mİ ?	SON GELİŞMELER VE KATILIM TARİHİ
DÜNYA FİKRİ MÜLKİYET TEŞKİLATI WIPO KURULUŞ SÖZLEŞMESİ	1967	179	EVET	12.05.1976
SINAI MÜLKİYETİN KORUMASINA DAİR PARIS SÖZLEŞMESİ	1883	164	EVET (10 EKİM 1925'DEN BERİ)	STOCKHOLM (1-12 MADDELER) 1.1.1995; STOKHOLM (13 İLE 30. MADDELER) 16.5.1976
MALLARIN KAYNAĞI İLE İLGİLİ SAHTE VE YANILTICI İŞARETLERİN ÖNLENMESİ İÇİN MADRID ANLAŞMASI	1891	33	EVET	21.8.1930 27.6.1957 (LONDRA METNİ)
MADRID ANLAŞMASI'NA İLİŞKİN PROTOKOL	1996	55	EVET	01.01.1999
MARKA TESCİLİNDE EŞYALARIN VE HİZMETLERİN ULUSLARARASI SINIFLANDIRMASINA İLİŞKİN NİCE ANLAŞMASI	1957	69	EVET	01.01.1996
TASARIMLARIN SINIFLANDIRILMASINA İLİŞKİN LOCARNO ANLAŞMASI	1968	41	EVET	30.11.1998

İSİM	İLK İMZA TARİHİ	1 OCAK 2002 ÜYE SAYISI	TÜRKİYE ÜYE Mİ ?	SON GELİŞMELER VE KATILIM TARİHİ
PATENT İŞBİRLİĞİ ANTLAŞMASI (PCT)	1970	117	EVET	01.01.1996
PATENTLERİN ULUSLARARASI SINIFLANDIRMASINA İLİŞKİN STRASBURG ANLAŞMASI (IPC)	1971	53	EVET	01.10.1996
MARKALARIN FİĞÜRATİF ELEMANLARININ SINIFLANDIRILMASINA İLİŞKİN VİYANA ANLAŞMASI	1973	19	EVET	01.01.1996
MİKROORGANİZMALARIN ULUSLARARASI SAKLANMASINA İLİŞKİN BUDAPEŞTE ANLAŞMASI	1977	55	EVET	30.11.1998
TASARIMLARIN ULUSLARARASI TESCİLİNE İLİŞKİN LAHEY ANLAŞMASI (CENEVRE METNİ)	1999	30	İMZALANDI	KATILIM ÇALIŞMALARI SÜRÜYOR
MARKA KANUNU ANTLAŞMASI (TLT)	1994	29	İMZALANDI	KATILIM ÇALIŞMALARI SÜRÜYOR
AVRUPA PATENT SÖZLEŞMESİ	1973	24	EVET	01.11.2000
PATENT KANUNU ANTLAŞMASI (PLT)	2000	-----	İMZALANDI	-----
DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ (DTÖ)	1995	144	EVET	26.03.1995
KURULUŞ ANLAŞMASI				

1.7-MALİ İŞBİRLİĞİ VE PROJELER

Ulusal Programda yer alan tedbirlerin uygulamaya konulabilmesi amacıyla Türkiye-AB Mali İşbirliği 2002 yılı programı, TAIEX (Teknik Destek Bilgi Değişimi) ve İdari İşbirliği Fonu kapsamında değerlendirilmek üzere Bakanlığımızca proje paketi hazırlanarak ilgili kuruluşlara iletilmektedir.

Türkiye-AB Mali İşbirliği Programı kapsamında, ülkemize 2002 yılı için 126 milyon EURO mali destek sağlanmıştır. Bu desteğin 2003 yılı için 143 milyon EURO'ya çıkması beklenmektedir.

1.8-İLERLEME RAPORLARI

Her yıl yayımlanan ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği koordinasyonunda yürütülen Türkiye İlerleme Raporu hazırlık çalışmalarına, Bakanlığımız ve bağlı ve ilgili kuruluşlarımız ile etkin işbirliği ve koordinasyon içinde Bakanlığımız görev ve faaliyetleriyle ilgili konularda gerekli katkı sağlamaktadır.

1.9- VERİ TABANI HAZIRLANMASI

AB Müktesebatının üstlenilmesi sürecinde her bir AB Mevzuatına tekabül eden mevcut Türk Mevzuatı ve bu mevzuata ilişkin idari, kurumsal ve diğer çalışmaların izlenebilmesini teminen oluşturulan ilerleme veri tabanı için Bakanlık ilgili birimleriyle koordinasyon içinde "AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin İzleme Formu"nun doldurulması çalışması yürütülerek Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ne iletilmektedir. Veri tabanının güncelleştirilmesi çalışması belirli periyotlarla yenilenmektedir.

1.10- ALT KOMİTE TOPLANTILARI

Bakanlığımız 11 Nisan 2000 tarihinde yapılan 39.Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında, Avrupa Birliği mevzuatının analitik incelemesi ve gerekli uyumun yapılabilmesi amacıyla kurulan Alt Komitelerden aşağıdakilere katılım sağlamaktadır:

1) Tarım ve Balıkçılık Alt Komitesi (Bakanlığımız, bu alt komitenin tarım alanındaki çalışmalarına iştirak etmektedir),

2) Tek Pazar, Dış Ticaret ve Rekabet Alt Komitesi (Bakanlığımız, bu alt komitenin, malların serbest dolaşımı-teknik mevzuat uyumu, hizmetlerin serbest dolaşımı, şirketler hukuku, tüketicinin korunması alanındaki çalışmalarına iştirak etmektedir.),

3) Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi,

4) Teknolojik Yenilik, Eğitim ve İşbirliği Alt Komitesi (Bakanlığımız, bu alt komitenin eğitim alanındaki çalışmalarına iştirak etmektedir.),

5) Ulaştırma-Çevre-Enerji Alt Komitesi

6) Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistikler Alt Komitesi (Bakanlığımız bu alt komitenin istatistik alanındaki çalışmalarına iştirak etmektedir.)

AB Koordinasyon Genel Müdürlüğü yukarıda belirtilen alt komitelerin hazırlık toplantılarına ve toplantılarına ilgili Bakanlık birimleri ve bağlı-iliği kuruluşlarımız ile etkin koordinasyon sağlayarak katılım sağlamaktadır.

2- AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN DİĞER FAALİYETLER

2.1- e-EUROPE+ VE IDA-İDARELER ARASI KARŞILIKLI BİLGİ DEĞİŞİMİ ALANINDA YÜRÜTÜLEN ÇALIŞ- MALAR

AB-Türkiye ilişkileri kapsamında, Avrupa Birliği'nin aday ülkeler için hazırladığı "e-europe+" hedeflerine Türkiye'nin de aday ülke olarak ulaşmasını sağlamak amacıyla "e-Türkiye Girişimi" konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Bakanlığımızca, ilgili birimlerin temsilcilerinin katılımıyla çalışmaların en iyi şekilde takibi ve değerlendirilmesi amacıyla "e-Ticaret Komisyonu" kurulmuştur. Öte yandan, IDA-idareler arası karşılıklı bilgi değişimi adlı topluluk programına ülkemizin katılımına ilişkin yürütülen çalışmalara da katılım sağlanmaktadır.

2.2- AVRUPA-AKDENİZ İŞBİRLİĞİ (EUROMED)

Refahın paylaşıldığı bir Avrupa-Akdeniz alanının yaratılması, endüstriyel işbirliğinin geliştirilmesi ve 2010 yılına kadar Akdeniz bölgesinde bir serbest ticaret alanının oluşturulmasının hedeflendiği Avrupa-Akdeniz İşbirliği (EUROMED) sürecinin sanayi işbirliği alanındaki çalışmalarına Bakanlığımızca 1996 yılından beri aktif katılım sağlanmaktadır. Bakanlığımız, Avrupa-Akdeniz Sanayi İşbirliği kapsamında, Sanayi Bakanları Konferansı ve Sınai İşbirliği Çalışma Grubu toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır . Bu kapsamda, 1-2 Mart 2002 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen "Akdeniz Bölgesi ve Küresel Ekonomi" konulu 5. Avrupa-Akdeniz Özel Sektör Zirvesi'ne katılım sağlanmıştır. Ayrıca, Malaga (İspanya)'da 9-10 Nisan 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen "Avrupa-Akdeniz Bölgesinde Yenilik ve Sınai Rekabet Edebilirlik" konulu 4. Avrupa-Akdeniz Sanayi Bakanları Konferansı'na iştirak edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*

Tekrar teşekkür ederim Sayın Genel Müdür.

Efendim izninizle, Cihet-i bürokrasiden Cihet-i ilmiyeye dönerek, Sayın Prof. Dr. Orhan Morgil'e söz vermek istiyorum. Kendileri uzun yıllardır Hacettepe Üniversitesi'nde görev yapıyorlar. Fakat maalesef, çoğu üniversite hocasının yaptığı gibi -ki buna muhtemelen bendeniz de dahil- kendisini Üniversitenin fildişi bile sayılamayacak kulelerinde hapsetmeyen, aksine son derece dışa açık ve yanılmıyorsam İKV gibi çeşitli önemli kuruluşlarda on yıllardır aktif görev yapmakta olan ve televizyondan da sıkça tanınan çok değerli bir meslektaşımızdır.

Buyurun efendim.

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Panel Başkanı

Prof. Dr. Orhan MORGİL *

Sayın Başkan, Değerli Katılımcılar;

Ben öncelikle bana böyle bir imkanı verdiği için, ATAUM ve Friedrich Naumann Vakfı'na teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanın belirttiği gibi, Üniversitede öğretim üyesi olmakla beraber bürokraside de tecrübem var. Bir süre, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü görevini de yürüttüm. Ayrıca, Maliye Bakanlığı'nda da Müsteşar Yardımcılığı görevinde bulundum. Dolayısıyla, akademik hayatı biraz bürokratik hayatla karıştıran bir arkadaşınızım.

Ben önce kısaca, Türkiye- Avrupa Birliği ilişkilerinin gelişimine bakmak istiyorum. Gerçi bu ilişkilerin başlangıç noktasından bu yana olan tarihsel gelişimini ele almayacağım. Ama, esas olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olmak için başvuruda bulunduğu 1987 yılından itibaren ele almak istiyorum.

Arkadaşlarımız belki hatırlayacaklardır. Türkiye, aslında 1987 yılında Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusu yaptı. O zaman, Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren, Başbakanımız Sayın Turgut Özal ve Avrupa Topluluğu'ndan Sorumlu Devlet Bakanımız da Sayın Ali Bozer'di. Türkiye o dönemde alınan kararla, tam üyelik için Avrupa Topluluğu'na başvuruda bulundu.

Aradan yaklaşık 15 yıldan fazla bir zaman geçti. Türkiye'nin geldiği noktaya bakıyoruz. Kopenhag'da 12 Aralık 2002 tarihinde müzakere tarihi almak için uğraşmaktayız. Tabi bizim başvurumuzdan sonra, 1990 yılında sosyalist blok yıkıldı. Bizden sonra çok sonra tam üyelik başvurusu yapan ülkeler 2004 yılı Nisan ayında tam üye olacak.

* Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, Panelist

Demek ki, muhtemelen gerek Türkiye açısından, gerek Avrupa Birliği açısından, Avrupa Birliği'ne uyum ve üye olma açısından çok ciddi bir sıkıntı var. Yani 15 yılda gelinen noktaya bakıldığında böyle bir yargıya varılabilir.

Ancak hemen şunu söyleyeyim. Türkiye bu başvuruyu yaptıktan sonra, çok ciddi bir şekilde uyum çalışmalarına başlamıştır. O dönemde, Avrupa Topluluğu'ndan sorumlu Devlet Bakanlığı'nın koordinasyonuyla başlatılmıştır. 1995 yılında Gümrük Birliği kararının imzalanması, o kararın öncesindeki hazırlık çalışmaları döneminde, yine, Türkiye çok ciddi mevzuat uyumu çalışmaları yapmıştır.

Demek ki, her ne kadar tam üyelik başvurusu yapılmış, daha sonra Gümrük Birliği oluşmuşsa da, bizi tam üyelik açısından istenilen noktalara getirmemiştir. Tabi burada Kopenhag ekonomik ve siyasi kriterleri söz konusu. Ama Avrupa Birliği özellikle siyasi kriterler açısından Türkiye'nin uyum yapmadığı veya siyasi kriterleri yerine getiremediğini öne sürmüştür.

Doğrudur. Tabi Türkiye çok ciddi bir terör hareketiyle karşı karşıya kaldığı için, o konuda gerekli önlemleri alamamıştır. Ama, terör olayı 2-3 sene önce bütünüyle bittikten sonra, Türkiye Anayasa değişiklikleri dahil olmak üzere, Kopenhag Siyasi Kriterleri'ne çok ciddi biçimde uyum yapmıştır.

Siyasi kriterler yanında ekonomik kriterleri tartışmayacağım. Ama bugün işleyen bir piyasa ekonomisinin bütün kurumlarına sahip bir ülke olan, kurallarını büyük ölçüde işleten Türkiye'nin temel sorunu, makro ekonomik dengeyi sağlayamamasıdır. Yani, ekonomik istikrarı ve bu yılın başında başlayan 3 yıllık istikrar programı da giderek olumlu sonuçlar vermektedir ve ciddi yapısal uyumlar da yapılmıştır. Zaten, Avrupa Birliği ile rekabet edebilme açısından 1996 yılından beri, sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerinde sıfır gümrük ve fon vardır. Türkiye çok ciddi biçimde rekabet edebilmektedir. Başlangıçta biraz sıkıntı yaşansa da, otomotiv gibi sektörlerde çok büyük atılımlar yapmıştır.

Artık, neticede gelinen noktada, Türkiye'ye bir müzakere tarihi verilmesi gerekmektedir.

Ben İKV Yönetim Kurulu üyesiyken, Lüksemburg'ta bir hayli temaslar yapmıştık. O zaman şunu demiştik. Türkiye'ye tam üyelik perspektifi verilirse, hem Türkiye'deki mevzuata uyum hem de siyasi ve ekonomik kriterlere uyum açısından çok hızlı gelişmeler olur. Yapmadılar ve iki yıl kaybedildi. Çünkü o noktada Türkiye, bir tepki olarak gevşedi ve bu çalışmalar çok geri kaldı. Şimdi Avrupa Birliği yine aynı hataya düşerse, bu durum uyum çalışmaları yönünden de bir yavaşlama olabilir. Her ne kadar Hükümet çok kararlı olduğunu söylemekle beraber bu tür gelişmeler kaçınılmaz biçimde oluyor. Ümit ediyorum ki, müzakere tarihi verilir.

Demin de söylediğim gibi, özellikle 1987 yılındaki tam üyelik müracaatı ve Gümrük Birliği ile ilgili gelişmeler Türkiye'de çok önemli bir uyum yasasını başlatmıştır. Bu yönden çok ciddi bir katkısı olmuştur.

Şimdi çok kısaca, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nda yapılan uyum çalışmalarına bakmak istiyorum. Arkadaşımız geniş ölçüde açıkladı. Ama çok önemli gördüğüm birkaç nokta var, sizlere bunları aktarmak istiyorum.

Bunlardan bir tanesi tüketicinin korunması hakkındaki kanunun yürürlüğe girmesi. Bu fevkalade önemli. Türkiye ve Türk tüketicileri açısından çok önemli bir gelişme. Bu çerçevede kurulan tüketici mahkemeleri Ankara, İstanbul ve İzmir'de faaliyete geçmiş durumda. Gerçekten kusurlu ve ayıplı mallarla ilgili her türlü davayı açma imkanı tüketiciye verilmektedir. Ayrıca kurulan Reklam Kurulu var. Bu, biz tüketiciler açısından neyi sağlıyor? Tüketiciyi yanıltıcı reklamların yapılması engellenmektedir. Bu da fevkalade önemli bir gelişme.

Bunların yanında, her il ve ilçede, tüketici ile satıcı arasındaki uyuşmazlıkları çözmek üzere komiteler oluşturulmuştur. Demek ki bugün, tüketici olarak, bu uyum çalışmaları sonucunda çok ciddi bir takım teminatlarımız var.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan diğer önemli bir uyum yasası da Rekabetin Korunması Yasası. Biliyorsunuz, bir piyasa ekonomisinde kaynakların etkin dağılımı, eğer rekabet şartları varsa sağlanabiliyor. Rekabet şartları olmaması durumunda, etkin kaynak dağılımı sağlanamıyor. Bir takım monopol karları ortaya çıkıyor, gelir dağılımı bozuluyor. Yani, tüketicilerin aleyhinde bir takım gelişmeler

oluyor. Monopol fiyatlandırması ya da oligopol fiyatlandırması yapılıyor. Normal rekabet şartlarında oluşacak fiyatın çok üzerinde bir fiyat, tüketiciye uygulanmış oluyor. İşte rekabet kurulunun kurulması, bu tip oligopolistik veya monopolistik davranışları engelleyen bir unsur.

Bakıyorum, bugüne kadar Rekabet Kurulu'nda aşağı yukarı 121 dava sonuçlandırılmış ve 23 davada da rekabet şartlarına uyulmadığı tespit dilerek, kanunda öngörülen yüksek para cezaları verilmiş. Ayrıca 2001 yılında, 178 yeni davanın açıldığını görüyorum. Demek ki piyasa ekonomisinin işleyişi açısından, yine bu bir noktada hem kaynakların etkin dağılımı hem tüketicinin yüksek fiyatlarla karşılaşmaması yönünden çok ciddi biçimde bir gelişim.

Buradan, sanayi veya rekabet politikası yönünden son İlerleme Raporu'na baktığımızda, özellikle kamudaki monopollerle ilgili düzenlemeler yapılmadığından hareket eden Avrupa Birliği, gelişmenin yetersizliğine değiniyor. Tabi aslında bu konuların da düzenlenmesi lazım. Yani, Türkiye'de özel sektör monopolistik uygulama yapamıyor., bu şekilde bir fiyatlandırma davranışına giremiyor. Ama, kamu kuruluşları, KİT'ler, fiyatını istediği gibi artırabiliyor. Hatta devlet, bunları bir nevi vergiden gelir elde etmek için kullanıyor. Halbuki, mutlaka fiyatın marjinal maliyete eşit olması lazım. Bu kamu işletmeleri içinde geçerli, özel işletmeler için de geçerli. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın zannediyorum, bu konuda da diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak ciddi bir takım düzenlemeler yapması lazım. Tüketicinin bu yönden istismarının önlenmesi gerekiyor.

Yine Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yaptığı çalışmalara baktığımızda, teknik mevzuat uyumu çalışmalarını görmekteyiz. Burada belirtildi. Ben üzerinde çok durmak istemiyorum. Ama, özellikle çok önemli yönetmelikler yayımlandığını bir akademisyen olarak belirtmek istiyorum. Ürünlerin piyasa yönetimi ve denetimine dair yönetmelik, tüketici açısından ve piyasanın iyi işlemesi açısından fevkalade önemli. Yine, uygunluk değerlendirme kuruluşlarıyla onaylanmış kuruluşlara dair yönetmelik, özellikle akreditasyon kurulunun da kurulduğunu düşünersek, çok ciddi bir gelişme. Bunların da piyasanın düzenlenmesi ve bir takım değerlendirmelerin yetkili kurullar veya firmalar açısından yapılmasına yönelik çok önemli katkıları var.

“©” uygunluk işareti çok önemli. Bütün sanayi ve ticaret odalarında, bu konuda çok ciddi endişeler vardı. Ama Bakanlık gerekli çalışmaları, aydınlatıcı toplantıları yaptı. Dolayısıyla, sanayi kuruluşlarının bu yönden sıkıntıları aşılmış oldu. Bununla ilgili yönetmelik çıkartıldı.

Teknik mevzuatın ve standartların, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında bildirimi yönetmeliği de işbirliğini sağlamış oluyor. Diğer teknik mevzuat çalışmalarını arkadaşımız belirtti. 160 adet teknik mevzuat uyumlaştırılması yapıldı. Bu da, Bakanlığın başarılı çalışmalar yaptığını gösteriyor.

Bunun yanında, Türk standartlarının Avrupa Birliği standartlarına uyumlaştırılması gerekiyor. Bu konuda da biliyorsunuz, Türk Standartları Enstitüsü ciddi çalışmalar yapıyor. Bu Enstitümüz Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile ilişkilendiriliyor. Normalde öyle olması lazımdı. Ama siyasi nedenlerle Türkiye’de bir sürü Devlet Bakanlığı kurulduğu için, bir takım kuruluşlar bu Devlet Bakanlıklarına bağlandı. Bunlar yanlıştı. Türk Standartları Enstitüsü açısından ilgili Bakanlık, tabi ki Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. Şimdi bu yönde bir düzenleme yapılıyor. Dolayısıyla, bir akademisyen olarak, aslında bu çalışmaları da bir noktada Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın çalışmaları içinde görüyorum.

Türk Akreditasyon Kurumu’nun oluşturulmasıyla ilgili yasa, 1999 yılında yürürlüğe girdi, kurul oluşturuldu. Burada da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın önemli ağırlığı var. Bu kurum, belgelendirme ve muayene hizmetlerini yürüterek, uluslararası standartlara göre faaliyet göstererek yurtiçi ve yurtdışı kuruluşları akredite edecektir. Bu çok önemli. Aslında, bizim sanayi kuruluşlarımız yurtdışında gidip bu akredite şirketlere başvurarak bu belgeleri alıyorlardı. Ama çok yüksek ücret ödüyorlardı. Bunların Türkiye’de mutlaka kurulması ve akredite edilmesi lazım. Türkiye’nin de hem bu pastadan pay alması hem de firmalarımızın bu harcamalarını dışarıda değil, Türkiye’de yapma imkanı olması gerekir. Bu çalışmalar da hızlı biçimde devam etmektedir.

Şimdi kısaca, sanayi politikasıyla ilgili birkaç noktayı belirtmek istiyorum.

Avrupa Birliği’nin sanayi politikasına bakarsak, 1973 yılından itibaren başlayan bir sanayi politikası görmekteyiz. Burada bu politikaların yürütülmesinden sorumlu iki idari birim vardır. Bunlardan

birisi, Avrupa Birliği Sanayi Genel M¼d¼rl¼ę¼, diğeri de Avrupa Birliği KOBİ Genel M¼d¼rl¼ę¼. O d¼nemden, aşağı y¼kari Maastricht Antlaşması'na kadar, sanayi politikasında ağırlığın, pozitif sanayi politikası dediğimiz, yani işletmelerin veya belli sekt¼rlerin veya belli b¼lgelerdeki işletmelerin yani hem sekt¼rel hem b¼lgesel bazda birtakım sanayi politikası tedbirleri uygulanıyordu. Hem pozitif sanayi politikası tedbirleri yani, işletmelerin verimlilik ve rekabet g¼c¼n¼ artırma politikaları ama bunun yanında çok ciddi biçimde, negatif sanayi politikası dediğimiz, ciddi ve ¼zellikle de geleneksel sanayi dallarında çok ciddi koruyucu politikaların son d¼nemlere kadar uygulandığını g¼r¼yoruz.

T¼rkiye de bunun acısını çekti. ¼rneęin, tekstilde bize konan kotalarla ve anti-damping soruştırmalarıyla. B¼t¼n bunlar, Avrupa Birliği'nin uyguladığı koruyucu politikalarıdır. Tabii, orada amaç neydi? Avrupa Birliği'nin çok temel sorunlarından biri olan istihdam sorunu, yani işsizlik sorunu açısından, bu tip politikaları sanayi politikaları çerçevesinde uyguluyorlardı.

Ancak 1992 yılında Maastricht'te yapılan Antlaşmanın sanayi politikasıyla ilgili 157. maddesinde şu s¼ylenmektedir. "Avrupa Birliği, Topluluk sanayisinin rekabet g¼c¼ kazanması için gerekli şartların var olmasını sağlayacaktır." Yani, artık bir noktada, sekt¼rel bazda ve b¼lgesel bazda sanayi politikası tedbirleri uygulamaktan ziyade bir ayırım yapmadan, b¼t¼n sanayi sekt¼rlerini g¼z ¼n¼ne alan, Avrupa Birliği'nin sanayisinin rekabet g¼c¼n¼ artırıcı politikaların uygulanmasına geçilmiştir ki, burada da ¼zellikle yapısal değişim tedbirleriyle birlikte teknoloji geliştirme yoluyla verimlilik artışı esas alınmıştır.

Avrupa Birliği için, 1994 yılında "End¼striyel Rekabet Politikası" başlıklı bir tebliğ yayınlanmıştır. Burada, k¼reselleřen D¼nya ekonomisine uyum açısından, rekabet g¼c¼n¼n ¼nemi ve gerekliliği çok açık olarak vurgulanmıştır. Artık sanayi politikasının temel amacı, şirketler için uygun iş ortamının yaratılması şeklinde belirtilmiştir. B¼t¼n sekt¼rlere eşit muamele yapılacağı, sekt¼rel bazda farklılık yaratılmayacağı s¼ylenmiřtir. B¼ylece, Avrupa Birliği'nde yatay sanayi politikasına geçildiğini g¼r¼yoruz.

İş ortamının geliştirilmesi için alınacak tedbirler d¼rt temel tedbir olarak belirtilmiş:

Birincisi, araştırma ve teknolojinin geliştirilmesi sisteminin özellikle geliştirilmesi ve etkin hale getirilmesidir. Bugün sanayi politikasının temelini teknoloji geliştirme ve teknoloji gelişimi AR-GE çalışmalarına, gerekirse sübvansiyon verme şeklinde yürütme oluşturmaktadır.

İkincisi, risk sermayesinin teşvik edilmesi. Özellikle de yenilikçi yatırımların ilk safhasında, risk sermayesi yoluyla desteklemek.

Üçüncüsü, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması sisteminin geliştirilmesi.

Dördüncüsü, devlet yardımlarının, fikri yatırımlara dönük girişimlere yönlendirilmesi. Yani, fiziki yatırımlara değil, makine teçhizat yatırımlarına değil; araştırma, geliştirme, eğitim, staj gibi konulara yönlendirilmesi üzerine geliştirme.

Tabii artık Türkiye'nin de bu çerçevede ne yapması lazım? Sanayi politikasını yürütmesi lazım. Türkiye'de tabi sanayi politikasını yürüten sadece Sanayi ve Ticaret Bakanlığı değil. Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda teşvik mevzuatı var. Bu sanayi politikasının biraz daha koordineli biçimde yürütülmesi gerekiyor.

Burada belirtildiği gibi, 2000-2005 yılları arası dönemi kapsayan Girişimcilik Politikası için Çalışma Programı hazırlandı. Burada da şunları görüyoruz.

- Girişimcilik faaliyetlerinin teşviki,
- Yenilikleri ve değişimleri destekleyici bir iş ortamının yaratılması,
- Mal ve hizmet piyasalarına erişimin sağlanması,
- Sanayi firmaları için etkin destek hizmet ağlarının kurulması,
- Girişim politikasının uygulanmasında, KOBİ'lerin ihtiyaçlarının karşılanmasına özel bir önem verilmesi.

Avrupa Birliği'nde KOBİ politikası fevkalade önemli, Tabii, Türkiye'de de bunu sağlayacak KOSGEB gibi kuruluşlarımız var. Ama, kaynak yetersizliği yönünden birtakım sıkıntılar var. Yine bu çerçevede, girişim ve girişimcilik için çok yıllık program uygulamaya konuldu. Türkiye de bu programa katılacak. Bu programın desteklenmesi için,

Avrupa Yatırım Fonu'nda 450 milyon Euro tahsis edildi. Ayrıca, demin söyledik, risk sermayesi yatırımları için, yenilikçi yatırımlar için, Avrupa Yatırım Bankası kaynaklarından 2 milyar Amerikan Doları tahsis edilmiş durumda. KOBİ teminatı, başlangıç sermayesi ve Ortak Avrupa Girişim Programıyla ilgili 417 milyon Euro tahsis edildi. Ama, bunda çok önemli olan, her sahada yapılacak, rekabet gücünü artıracak yeni yatırımlar için de, Avrupa Yatırım Bankası'ndan 15 milyar Amerikan Dolarlık bir kredi imkanı sağlandı.

Şunu söylemek istiyorum: Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olabilseydi, bütün bu kaynaklardan diğer üye ülkeler gibi çok büyük ölçüde faydalanacaktı. Tabi, bu programların bir kısmına katılıyoruz. Kendi uyumumuzu yapıyoruz. Ama, Avrupa Birliği kaynaklarından üye ülkeler gibi yararlanamıyoruz.

Konuşmamı, son bir noktayı belirterek kapamak istiyorum.

Benim gördüğüm, Avrupa Birliği Türkiye'nin tam üyeliğini mümkün olduğu kadar geciktirme gibi bir politika uyguluyor. Bunun nedeni, tam üyelik durumunda, Türkiye'nin Avrupa Birliği bütçe ve fonlarına aktaracağı kaynaklarla alacağı kaynakları hesapladığımızda, aşağı yukarı net 8 milyar Amerikan Dolarının Türkiye'ye aktarılması lazım. Ben siyasi kriterlerin gecikme için kullanıldığı kuşkusuna kapılıyorum. Özellikle Almanya bu katkıyı yapan ülke. Türkiye'ye bu kaynağı pek aktarma eğiliminde değil. Dolayısıyla, bize Kopenhag'da da müzakere tarihi verilmesi konusunda da ciddi kuşkularım var.

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*

Efendim, Sayın Morgil son derece aydınlatıcı, gerek bürokrasi gerek akademik birikimini biraraya getiren ve Türkiye'nin sanayileşme politikası çerçevesinde Avrupa Birliği uyum yasalarını çok güzel şekilde birleştirerek anlattığı bu tebliği için tabii ki kendilerine teşekkür ederim. Yine bu güzel konuşması nedeniyle de, acaba şansımız konusunda bir yüzde vermeyi düşünür mü gibi bir soruyu da sormak istemiyorum. Ama tabi kendileri bu kadar birikimlerine dayanarak, isterlerse bir oran verebilirler.

Prof. Dr. Orhan MORGİL**

Tabi, tahmin yapmak daima zor. Ama, kuşkuluyum dedim. Bunun anlamı müzakere tarihi verme olasılığı var. Belki, % 30- 35'lerde. Ama % 65 – 70 oranında vermeme gibi gördüğümü de belirtmiş oluyorum.

* Panel Başkanı

** Panelist

Prof. Dr. Ahmet GÖKDERE*

Evet, bu içten vermiş olduğunuz oran açısından çok teşekkür etmek istiyorum.

Efendim, sonuncu panelistimiz, çok değerli bir basın mensubu. Aslında ünlüler tanıştırılmaz. Zülfikar Doğan ekonomi gazeteciliğinde emsali olmayan bir örnek. Çünkü kendisi bir taraftan sabahlara kadar ekonomiyle ilgili herhangi bir kuruluşun önünde taze haber beklerken görebileceğiniz gibi sabahın seherinde ekranda da görebilirsiniz. Ayrıca, iki gazetede birden yazıyor. Birinde köşe yazarı; diğerinde de en taze ekonomi haberlerini vermektedir. Şimdi sanıyorum, bir başka gazeteye geçecek ve bu yoğun çalışmalarının sonunda şunu da ortaya koyuyor. Efendim, üniversiteler bilim monopolüne sahip olmaktan yavaş yavaş uzaklaşıyorlar. Zaten batıda da böyledir. Şimdi öğrendim ve mutlu oldum. Kendilerinin de doktorluk derecesi var.

Buyurun efendim.

* Panel Başkanı

Zülfikar DOĞAN*

Sayın Hocama çok teşekkür ederim. Ben de 1974-78 döneminde Cebeci’de, bu bölgede Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde öğrenciydim. Daha sonra da, Siyaset Bilimi alanında Yüksek lisans çalışması yaptım. Gazetecilik, televizyon derken çok kısa bir süre 6 yıl kadar devlette müfettiş olarak çalıştıktan sonra yeniden basın mesleğine döndüm. O yüzden de Milliyet’te çalıştığım dönemde Fikret kartvizit bastırıldığında, Dr. Fikret Bila yazdırıyordu. Bana da böyle bir sohbet sırasında söylemişti. Dedim ki, “Ben kullanmak istemiyorum.” Gazeteci olarak bir insan gazeteci denmesi yeterli. Ama, son birkaç yıldır üniversitelerde de gazeteciliği öğretmeye özellikle ekonomi gazeteciliğini genç arkadaşlara anlatma konusunda, mesleki bilgi ve deneyimlerimizden yola çıkarak yardımcı olmaya çalışıyoruz. Ben Sayın Hocamın övücü sözleri için çok teşekkür ediyorum. Dediği gibi, çok kısa süre önce bir iş değişikliği yaptım. Ben de Akşam gazetesinde Ekim ayından itibaren gazeteci olarak çalışmaya başladım. Sabahları da NTV televizyon kanalında ekonomi yorumları yapıyorum. Bunun yanı sıra, BBC’nin Türkiye muhabirliğini yürütüyorum.

Aslında bu Panel için, Elçin Hanımla epey önceden konuşmuştuk. Fakat gün ve saat netleştğinde bana haber vereceklerdi. Bu arada, iş değişikliği olduğu için de, çalışmaya yeni başladığım gazeteden beni aradıklarında ulaşamamışlar. Faksladıkları program da benim elime geçmedi. O yüzden ben de Mecliste hükümet programıyla ilgili görüşmeleri izlemeye giderken, teyidini almak üzere arandım. “Geliyorsunuz değil mi?” diye. Bu sebeple, açıkçası çok ayrıntılı bir hazırlık da yapamadım. Ama , en azından bir gazeteci gözüyle yapılan çalışmaları anlatabayım.

Kopenhag Zirvesi’ne giderken, Avrupa Birliği Türkiye’ye şunu söylüyor. “Tamam, siz 1 günde 14 tane yasa çıkardınız. Parlamentonuz 1

* Gazeteci, Panelist

gece boyunca sabaha kadar çalıştı. İşte, Anayasanın 34 maddesini birden değiştirdiniz. Şimdi 12 Aralık'tan önce, bir 36 maddelik yasa paketi daha çıkartacaksınız da! Bunların uygulaması nedir? Bunları görmek istiyoruz" diyorlar. Dolayısıyla 12 Aralık 2002 tarihindeki Kopenhag Zirvesi öncesinde Türkiye açısından iki olasılık gündeme gelecekmiş gibi görünüyor. Bunlardan bir tanesi külliyen ret. Yani, "size tarih veremeyiz, kusura bakmayın. Daha sonra gelin, konuşalım." İkincisi, biraz daha iyimser bir yaklaşımla söyleniyor. Sayın Tayyip Erdoğan'ın Avrupa seyahatleri sırasında "size, tarih için bir tarih verelim" deniyor. Üçüncüsü de, geçenlerde Türkiye Araştırmalar Merkezi Bankası Faruk Şen'in bir yazısında vardı. Eğer Almanya evet derse, şok bir paketle beraber Türkiye'ye bir takvim verilebilir şeklinde. Tabi, bu şok pakette de üyelik müzakerelerinin başlayacağı tarihe kadar Türkiye'yi oldukça zorlayacak veya en azından bir takım çalışmaların süratle yapılmasını zorlayacak isteklerden oluşan bir paket, benim anlayabildiğim kadarıyla.

Ama ben de en baştan kendi kanımı söyleyeyim. Bence de, özellikle Almanya'nın içinde bulunduğu ekonomik koşullar nedeniyle, çünkü Almanya ekonomisi, herhalde son 10 yılın en ağır bunalımlarından birisini yaşıyor. Şu son birkaç yıldır yaşıyor. Bu yıl bir de tam seçimler öncesinde bir sel felaketi yaşadılar. Orada da Alman ekonomisinin çok ciddi kayıpları oldu. Almanya ekonomisinin büyüme hızı, uzun yıllar sonra ilk kez neredeyse %0,05'e kadar geriledi. Hatta belki önümüzdeki yıl, Almanya'da negatif büyüme olması ihtimali var. Dış ticaret gelirleri ciddi bir şekilde düşüyor. İşsizlik olağanüstü boyutlarda artıyor. Biliyorsunuz seçimlerde en ciddi tartışma konularından birisiydi. O yüzden, Avrupa Birliği'nin görünmeyen patronunun Almanya olduğunu da düşünecek olursak, Almanya'nın evet demediğini, diğer 14 üye evet dese de, sonuçta değişiklik olmayacak. Almanya'nın tavrı Türkiye'ye müzakere tarihi verilmemesi yönünde. Ciddi bir ihtimal Kopenhag'da tarih için tarih çıkabilir. Ama tarih çıkması ihtimalinin oldukça zayıf olduğu kanısındayım.

Sanayi politikaları açısından biz ne yaptık?

Bizim, Elazığ'da bir akrabamız vardı. Bizim sülale ekonomik kriz nedeniyle 1970'li yıllardan itibaren Türkiye'nin dört bir yanına dağıldığı için, ailenin bir bölümü, bizler Ankara'dayız. Bir kısım akrabamız Adana'da, bazıları İstanbul'da, bir kısmı İzmir'de. Orada da Yıldırım

isimli, çok sevdiğimiz bir akrabamız var. Bizim o taraflarda bu tür insanlar çoktur. Okuma - yazma bilmezler. Ama kendilerini gerçekten yetiştirmişlerdir. Mesela ben, annemin dayısı vardı. Yıllardan sonra bir gün, gazeteyi ters tuttuğunu gördüğümde, İhsan Dayımın okur - yazar olmadığını anladım. O güne kadar, İhsan Dayımın çok ciddi bir eğitim aldığını düşünüyordum. Çünkü, o kadar güzel konuşurdu, pek çok konuda çok düzgün fikirler beyan ederdi.

Bir gün, Yıldıray da Ankara'ya gelmişti. Bir arkadaşımın bürosunda oturuyoruz. Arkadaşlarımız da, karı - koca endüstriyel tasarımcılar. Onlara Yıldıray'ı da tanıştırdım. Dedim ki, "bizim Mersin'den akrabamız." Yıldıray, sürekli Beyrut radyosunu dinleyerek Fransızca öğrendi. Sürekli Edith Piaff dinler. Arkadaşlar Mehmet ve Şükran ile tanıştırdım. Böyle baktı. Onlar gittikten sonra, "Ne iş yaparlar?" dedi. "Nedir bu endüstriyel tasarımcılık?" diye sordu. Ben de dedim ki, "endüstriyel tasarımcılar, insanların hayatını kolaylaştırıcı tasarımlar yapar. İşte, daha rahat bir mobilya, insanın elini yakmayacak şekilde tutulabilecek çaydanlık gibi." "Ya abi" dedi. "O kadıncağız önce bir kendini tasarlasın" dedi. "Soru işareti bile ondan daha düzgün" dedi.

Şimdi, gerçekten biz bu kadar yasa çıkartıyoruz. Bu kadar düzenleme yapıyoruz. Az önce Neşe Kılıç Hanımefendi de anlattı. İşte 160'ın üzerinde direktiften sanıyorum 136 tanesini iç hukukumuz kazandırmış durumdayız. Ama, uygulamada, bunlar bizim yaşantımıza ne kadar yansıyor? Bir yerde de, belki Avrupa Birliği bize, "bu kadar yasa düzenlemesi yapıyorsunuz, ama bir de bunların uygulamasını görelim" derken haklı.

Birincisi, sahip olduğumuz hakları bilme konusunda maalesef insanlarımızı bilgilendiremiyoruz. İkincisi de, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik koşullar, birtakım uyum yasalarının çıkartılması sırasında bile, bu yasaların içine Türkiye'nin kendine özgü koşullarının ilave edilmesi sonucunu beraberinde getiriyor.

Tüketici yasası çıkartıyoruz. Az önce Morgil Hocam da belirtti. İşte, Reklam Kurulu kurdurtuyoruz. Ama dikkatinizi çekmiştir. Televizyonlarda bakın şöyle kampanyalar diye. Özellikle medya kuruluşlarının veya evlere dönük jimnastik aletleri gibi malları pazarlayan kuruluşların reklamlarına. Alttan hızla bir şerit akıp geçiyor. O aslında yasanın öngördüğü, tüketici için uyarı. İşte, güya "bu malı

aldığınızda bozuk çıkarsa, sekiz gün içerisinde iade etme hakkınız var” gibi bir uyarı. Fakat öyle bir geçiyor ki, düz bir çizgi midir, nedir insanların anlaması mümkün değil. Dolayısıyla, bu tür istismar edici düzenlemelere de cevap verecek birtakım boşlukları, maalesef yasaların içerisinde bırakıyoruz.

İkincisi, az önce konuşuldu ve sürekli söyleniyor. Yani bu yasaların muhatabı konumunda olanlar. Biz bu yasaları Avrupa Birliği için değil, kendi insanlarımız için yapıyoruz. Hem siyasi hem ekonomik anlamda çıkarılan yasaların temel felsefesi bu. Ama bunu insanlarımıza da anlatmıyoruz. Yani, gazetelerin tüketici sorunları köşelerine mektuplar geliyor. İnsanlarımız da, bu yasaların öngördüğü koşulları veya kuralları uygulayabilecek düzeyde eğitilmiş değil. Okuyucu yazıyor, diyor ki “su ısıtıcısını aldım. Ocağın üzerine koydum. Suyu ısıtırken eridi. Şirketten bunun parasını alabilir miyim?” gibi sorular. Yasaları anlatmazsanız, yasaların sağladığı haklar konusunda insanları bilinçlendiremezseniz, maalesef sonuçta sadece yasalar yekununu çıkartmış oluyorsunuz. Onun dışında fazla bir katkı sağlamıyor. Son dönemde çıkarılan, tüketici haklarının korunması, Rekabet Kurulu, Patent Enstitüsü. Mesela, patent ve markalar yasamızı çıkardık. Fakat bunların uygulanmasında, hayata geçirilmesinde maalesef toplumumuzu, insanlarımızı, şirketlerimizi yeterince bilgilendirmediğimiz için, mesela geçtiğimiz günlerde bir haber vardı gazetelerde. Yoğurt ismini ve markasını ya İtalyanlar ya da Yunanlılar aldılar. Çünkü bunun bir de uluslar arası marka olma boyutu var. Siz kendi özgün ürünlerinizin bile markalanmasında veya dünya çapında bizim tarafımızdan ekonomik kullanıma sunulmuş birtakım malların bile markalandırılmasında, maalesef bu tür yetersiz bilgilendirmeler geri kalmamıza da yol açıyor. Dolayısıyla, sadece yasayı çıkartmak, uyum sağlamak yetmiyor.

Mesela, Türkiye’nin rekabet hukuku, Rekabet Kurulu, rekabetin sağlanması, Türk ekonomisinin en sıkıntılı alanlarıydı. Gümrük Birliği öncesinde hatırlıyorum. Bu konuda o zamanki koalisyon hükümeti, DYP - SHP hükümeti çok ciddi bir çaba sarf etti.

Birbirini takiben, patent yasası, Rekabet Kurulu gibi yasal düzenlemeler. Ama mesela geçenlerde, Rekabet Kurulu Başkanı Tamer Hocayla beraberdik. Az Önce Sayın Morgil Hocam bir döküm verdi. İşte, yüzlerce dava açılmış şu kadar karar verilmiş, çok ağır para cezaları var.

Fakat, dediğim gibi, biz yine bu yasaları Avrupa Birliği'ne uyum için çıkarırken biraz da kendimize de uyduruyoruz. Para cezaları koyuyorsunuz, çok ağır yaptırımlar koyuyorsunuz, fakat o yaptırımların bir yaptırım gücü yok. Çünkü şu ana kadar Sayın Tamer Müftüoğlu Hocanın söylediğine göre, Rekabet Kurumu'nun rekabete aykırı davranıştan, kartel oluşturmak veya rekabeti bozucu tutum içinde olmak gibi birtakım başvurulardan ötürü vermiş olduğu cezalarla ilgili olarak, kurulduğundan bu yana tahsil edemediği 1 liralık para cezası yok.

Çünkü, davaları açıyorsunuz, yanlış hatırlamıyorsam en son Türk Telekom'u trilyonlarca liralık para cezasına mahkum etti. Çünkü internet servis sağlayıcıları dava açmışlardı. Telekom tekel konumunu kullanarak, İnternet servis sağlayıcılarından çok fahiş fiyatlar talep ediyordu. Haklı buldu ve trilyonlarca lira para cezasına mahkum etti.

Ama bu cezalara karşı muhatap kuruluşların idari yargıya gitme hakları var. İdari yargıya gittiğiniz zaman dava ne kadar sürerse. Tamam, davanın ne kadar sürdüğü de önemli değil. Fakat asıl boşluk, yasada cezai faiz işletilmesi unutulmuş. Yani geçen sene medya kuruluşları için reklam tekeli oluşturmaktan ceza verildi. Aynı şekilde, dağıtım tekeli oluşturmaktan verildi. Bütün bunlardan ötürü gerçekten Avrupa Birliği'nde de örnek kabul edilebilecek kararlar verdi Rekabet Kurumu.

Ama uygulamaya geldiğiniz zaman hiçbir şey yapamıyorsunuz. Çünkü 5 trilyon lira para cezası veriyorsunuz, Danıştay'a gidiyor, İdare Mahkemesi'ne gidiyor ve dava 2-3 yıl sürüyor. Kaybetse bile, 5 yıl sonra size 5 trilyon TL ödeyecek. "O zaman yasayı yapanların gözünden kaçmış herhalde" dedi Tamer Hoca. Gecikme cezası, gecikme faizinin konması unutulmuş. Hele bir de Türkiye gibi enflasyonist ortamın egemen olduğu ülkelerde para cezaları çok hızlı değer yitiriyor. Bir de cezai faiz veya gecikme cezası gibi birtakım uygulamaları bunların üstüne ilave etmediğiniz zaman bunların pek bir anlamı kalmıyor.

Türkiye'de de Avrupa Birliği'ne uyum sağlama çerçevesinde bir Ulusal Sanayi Politikası'nı da şu ana kadar yürürlüğe konulduğunu ya da en azından bu konunun tartışıldığını söyleyemeyiz. Tamam, Avrupa Birliği'nin normlarına, yasalarına, kurallarına uyum sağlamak ayrı. Ama bir taraftan da Türkiye'nin bir Ulusal Sanayi Politikası var mı veya Türkiye'nin bir KOBİ Politikası var mı?

Bugün baktığımız zaman Avrupa Birliği ülkelerinde bile ekonominin % 50'den fazlasını, % 70 – 80 kadarını küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ayakta tutuyor. Almanya için de bu geçerli. Türkiye için bu oran % 90'lar seviyesinde. Yani daha da yüksek. Ama kendi yasalarımıza, düzenlerimize baktığımız zaman, mesela bildiğim kadarıyla, eğer yanıltıyorsam beni düzeltin, KOBİ tanımı konusunda çok ciddi farklılıklar var. HALK Bankası'nın kredi verirken dikkate aldığı KOBİ tanımı farklı, Avrupa Birliği'nin KOBİ tanımı farklı. EXIM Bank'ın farklı, KOSGEB'in farklı, TOBB'un farklı. Böyle 10 – 15 tane farklı KOBİ tanımının olduğu bir ekonomide siz bir kere ekonominizin geleceğini planlayamazsınız, teşvik politikalarınızı belirleyemezsiniz, bir sanayi stratejisi belirleyemezsiniz. Aynı şekilde, mesela sanayinin, yatırımların geliştirilmesi amacıyla, son birkaç yıldır ABD ve Avrupa Birliği ile yapılan görüşmeler sonrasında, birtakım yeni sanayi bölgeleri, yeni ticari bölgelerin oluşturulması gibi projeler gündeme geldi. Hemen ilk aklımıza gelenler şunlar. Geçen yıl da yanlış hatırlamıyorsam, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bu yönde bir yasa çıkardı. Endüstri Bölgeleri Yasası çıkarıldı.

Şimdi bakıyorsunuz Endüstri Bölgesi Yasası diye bir yasamız var. Orada sanayileşme amaçlı yapılanmaların veya o bölgelerde yer alan sanayi kuruluşlarıyla ilgili teşvik politikalarının nasıl olacağı, bunların hangi yapıda uygulanacağı belirleniyor. Diğer tarafta, organize sanayi bölgeleri diye bir düzenlememiz var. Kimi yerlerde endüstri bölgeleriyle organize sanayi bölgelerinin iç içe geçmesi de yasa içinde öngörülüyor. Diğer tarafta bakıyorsunuz, serbest bölgelerle ayrı bir düzenleme var. Sorumlu olduğu kurum Dış Ticaret Müsteşarlığı. Organize sanayi bölgelerinininki Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. Diğer tarafta ABD ile ticari müzakereler yürütülüyor. Orada da nitelikli sanayi bölgeleri diye, ayrı sanayi bölgelerinin kurulması öngörülüyor.

Herkes bir şeyin peşine düşmüş. Tekstilci diyor ki “Biz nitelikli sanayi bölgelerinde yer alalım. Daha rahat ihracat yaparız.” Öbür tarafta metal üreticileri diyor ki, “Artık tekstille değil Türkiye sanayisine bir yön kazandıracak ileri teknoloji getirecek alanları bu bölgelerde kuralım.” Böyle bir karmaşıklık hem ilgi hem yetki hem de yasal düzenleme itibarıyla bir taraftan uyum sağlamaya çalışırken bir taraftan da içerideki birtakım siyasi girişimler veya siyasi prim yapma çabaları. Bütün bunlar

nedeniyle zaman zaman daha da karmaşık bir yapıyla karşı karşıya kalabiliyoruz.

Mesela, Türk Akreditasyon Kurumu'nun kurulmasıyla ilgili düzenlemelerin neredeyse 2- 2,5 yıla kadar tartışıldığını biliyorum. Orada da çok ciddi bir şekilde 3 ortaklı bir koalisyon yapısı söz konusu olduğu için herkes işin bir ucundan tutmaya çalıştı. Oysa, az önce de belirtildi. Türkiye gerçekten bu konuda yurtdışındaki akreditasyon kurumlarına çok ciddi paralar ödüyor. Bu kurumlarda lisans almak için, akredite belgesi almak için milyonlarca Dolar ödüyor. Oysa bu hizmeti, bu kurum doğru düzgün çalışabilse, rahatlıkla biz de verebiliriz. Bildiğim kadarıyla, şu anda henüz tam olarak çalışmıyor. Dolayısıyla, akredite ettiği hiçbir şey de yok.

Türk Sanayi Kuruluşları, ihracatçı kuruluşlar hala Türkiye'de ürettikleri ürünlerinin akreditasyonunu bildiğim kadarıyla Hollanda'da yapıyor. Hollanda sırf bu akreditasyon işinden olağanüstü paralar kazanıyor her sene. En büyük, en iyi müşterileri de Türk firmaları. Hatta, İstanbul'da da pek çok Hollanda Akreditasyon Kuruluşu'nun temsilciliği var. "CE" için aynı şekilde.

Mesela ben hatırlıyorum, özellikle Odalar Birliği Anadolu'da Gaziantep, Kayseri, Kahramanmaraş gibi sanayinin yoğun olduğu illerde birtakım bilgilendirme toplantıları yapmaya çalıştı. Süresini şimdi hatırlamıyorum ama hiç değilse "CE" işaretlerinin zorunlu olacağı döneme kadar ulusal sanayi veya KOBİ'ler için önemli. Çünkü büyükler bir şekilde danışmanları aracılığıyla, uluslar arası ilişkileri aracılığıyla bu tür gelişmelerden zamanında haberdar olup, bünyelerini ona göre yapılandırabiliyorlar, önlemlerini alabiliyorlar. Ama asıl Anadolu'daki KOBİ'ler dediğimiz ve Türkiye ekonomisinin her türlü farklı tanımlamaya rağmen, % 80 ve % 95'ini oluşturan KOBİ'ler açısından, mesela "CE" işareti çok ciddi bir açmaz ve sanıyorum bu konudaki sıkıntılar hala büyük ölçüde devam ediyor.

O nedenle Türkiye bir taraftan Avrupa Birliği mevzuatını kendi iç mevzuatıyla uyumlaştırma çalışmalarını yaparken, bence bir taraftan da, bu mevzuatın muhatabı olan kesimleri, yani bu sadece sanayi politikaları için değil her alan için geçerli. Geçtiğimiz yıl, yanlış hatırlamıyorsam yine bu aylarda Euro'ya geçiş öncesinde yine burada bir panele katılmıştım. Orada da mesela, maalesef alınan kararların yine Türkiye'ye

yansıyacak olan uygulamaların duyurusu, anlatımı tam olarak yapılamadı. Bundan zarar görenler oldu mu? Ben eminim olmuştur. Çünkü hala, mesela Merkez Bankası'nın yapmış olduğu hesaplara göre, Türkiye'de var olduğu tahmin edilen Alman Markı ve diğer Euro ülkelerinin paralarıyla, Merkez Bankasıyla ulusal bankalara götürülüp değiştirilen Euro miktarları arasında çok ciddi farklılıklar var. En azından buradan olsa olsa yöntemi ile şöyle bir sonuca varılabilir. Türkiye'de hala insanlarımızın elinde yastık altında ciddi miktarda Alman Markı var. Demek ki, insanlarımız arasında hâlâ Alman Markının Euro ile değiştirilmesi gerektiğinden haberdar olmayan ciddi bir tasarruflu kitlemiz var.

Bunun gibi tüketicinin korunması alanında olsun, sanayicinin dünya standartlarına ürün üretmesi alanında olsun çok ciddi düzenlemeler yapıyoruz, güzel yasalar çıkartıyoruz. Fakat, bunların bize getirdiği haklar, yükümlülükler ve sorumluluklar konusunda maalesef yeterli bilgilendirme ve eğitimi veremediğimiz zaman yasal mevzuatımız artık pek çok konuda yeterli ve geçerli olmasına rağmen yine de haksızlıklara uğrayabiliyoruz, geride kalabiliyoruz.

Son olarak, AB için neredeyse bütün Türkiye seferber olmuş durumda. Yapılan anketlerde, Türkiye nüfusunun % 70'ine yakın kesiminin AB'ye tam üyelikten yana olduğu gibi sonuçlar ortaya çıkıyor. Ama işte 70'li yıllarda Türkiye davet edildiği halde bu fırsatı kaçırmıştı. O zaman da Sayın Ecevit Başbakanı. Zaman zaman da hep başına kakılırdı. İşte, Ecevit o zaman kabul etmiş olsaydı Türkiye şimdi Yunanistan, İspanya, Portekiz ile çoktan AB'ye girmiş olacaktı.

Keşkeleri sevmiyorum. Geri dönüp bakmak kötü bir şey; ileriye dönüp bakmak lazım. Ama yine de hayıflanmamak elde değil. Belki o zaman girmiş olsaydık bu kadar müktesebat ile uğraşmayacaktık. Çünkü o zaman sanıyorum, 70'li yıllarda Avrupa gerek sanayi gerekse diğer politika alanlarında bu kadar ayrıntılı düzenlemeler, hukuki düzenlemeler, belgeler ve şartlar kabul etmiş değildi. Bunlar zaman içerisinde oluşturuldu. Yani düşünün bir 25 – 30 yıl içerisinde tüm bunlar ortaya çıktı. Belki biz o zamanlar girmiş olsaydık, bu şartların, bu yasal düzenlemelerin oluşturulmasında bizzat biz de müdahil olacaktık. Yeni girecek olanlara da “bakın şunları yapmazsanız, sizi almayız” gibi bir tavrımız olacaktı.

Ama o zamanki yaklaşımlar, doğal olarak, sadece öğrencilik yıllarımın geçtiği 70'li yıllarda Cebeci bölgesindeki hava bile bugünkünün tam tersineydi. Çünkü o zamanki yaklaşımda güçlü sosyalist bir bloğun olduğu dünyada işte, Avrupa Birliği de emperyalist ve Türkiye'yi sömürmek için içine almaya çalışan bir organizasyon gibi görülüyordu. O yüzden de "onlar ortak, biz pazar" sloganı o zamanlar çok revaçtaydı, çok tutuluyordu. Türkiye'de o zaman bir anket yapılmış olsaydı belki de şimdikininki tersine halkın % 70 - 80'i AB'ye karşı çıkardı.

Zaman içinde pek çok şey değişiyor. O yüzden, en azından önümüzdeki döneme bakalım. Bugünü olumlu bir şekilde değerlendirip, olması gerekenleri zamanında ve yerinde yaptığımız zaman, Türkiye AB'ye üye olmasa da en azından şu insan ve genç nüfus yapısıyla, dinamik ekonomisiyle, sanıyorum yine de, bugün almasa bile, Avrupa'nın ileride "Gelin siz de bizimle beraber olun" diyeceği ülkelerden biri olacaktır.

Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

